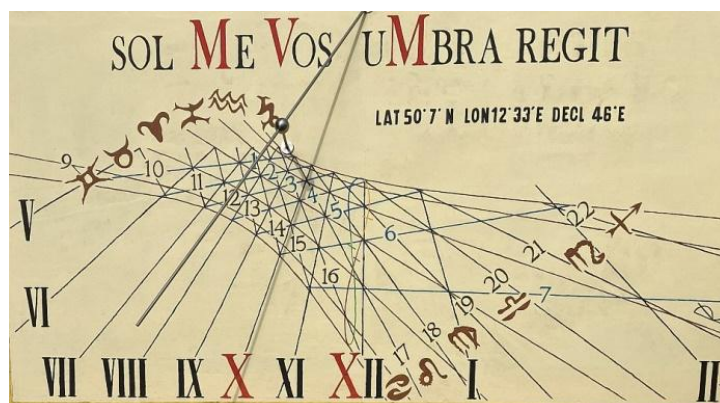

Sluneční hodiny 4. kvartálu roku 2025

Ciesla Jaromír

Během posledního kvartálu roku 2025 přibylo v katalogu celkem 32 nových záznamů, z toho 19 domácích a 13 zahraničních.

V soutěži se nejlépe umístily svislé sluneční hodiny na JV stěně rodinného domu v Libavském Údolí, ležícího asi 10 km JV od Sokolova.

Obrázek 1: Libavské údolí 90, kat. č.: SO 29

Hodiny jsou velice dobře patrné z kolem vedoucí silnice. Při pohledu na sluneční hodiny je patrný podobný styl, se kterým se můžeme setkat na několika dalších číselnících v samotném Libavském Údolí. Jejich zhotovitelem je pan Kamil Řezníček.

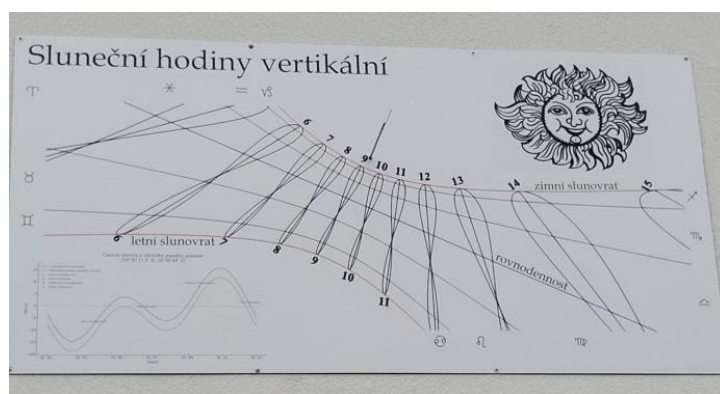
Pracovní rozsah hodin je od páté hodiny ránní do druhé odpolední. Jednotlivé hodinové čáry jsou značené římskými číslicemi. Nalevo od dvanácté hodiny je patrná analema, která je nastavena na 12 hodin SEČ. Samotné hodiny ukazují pravý místní sluneční čas, který se dle uvedené zeměpisné délky zpožďuje o 3,5 minuty za pravým slunečním časem pásmového poledníku.

Hodiny obsahují ještě další dva časové systémy, u kterých jsou hodinové čáry číslovány arabskými číslicemi. Od 1 do 7 jsou značené babylonské hodiny, měřící uplynulý čas od východu Slunce. Od 9 do 22 jsou značené italské hodiny, které udávají čas od západu Slunce předchozího dne.

Kromě hodinových čar se na číselníku nachází také sada sedmi datových čar podle vstupů Slunce do jednotlivých znamení zvěrokruhu.

Jako ukazatel je použit polos s nodem. Nad číselníkem je informace o zeměpisných souřadnicích stanoviště a také azimut stěny, zde označen jako deklinace, 46° k východu.

Motto „SOL ME VOS UMBRA REGIT“, neboli: Slunce vládne mně, stín vládne tobě. Chronogram MVMXX odkazuje na rok 2025, kdy hodiny vznikly.

Obrázek 2: Hvězdárna Úpice, U lipek 160, kat. č.: TU 61

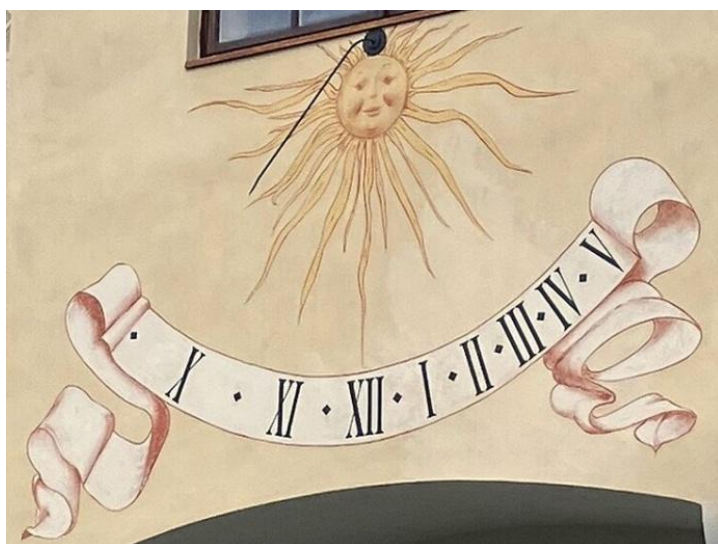
Svislé sluneční hodiny, z druhého místa, byly v roce 2025 instalované na jedné z budov hvězdárny v Úpici.

Rozsah číselníku je zhruba od páté hodiny ranní do skoro třetí hodiny odpolední. Hodinové čáry jsou značené v rozsahu 5-12-15 hodin pravého slunečního času. Každá z hodinových čar je doplněná o analemu, která graficky vyjadřuje rozdíl mezi pravým a středním slunečním časem.

Součástí číselníku je také sada sedmi datových čar, které jsou označené symboly zvířetníkových znamení. Ukazatelem je polos, podle jehož konce stínu indikujeme polohu Slunce na ekliptice, nebo také jeho vstupy do jednotlivých znamení.

V levém dolním rohu je vykreslen graf časové rovnice, který vyjadřuje časový rozdíl mezi pravým a středním slunečním časem. Jelikož se stanoviště nachází asi 1° východně od pásmového poledníku, činí časová odchylka od SEČ 4 minuty. Jinač řečeno, pravé poledne v Úpici nastává o 4 minuty dříve než na pásmovém poledníku, který prochází například hvězdárnou v Jindřichově Hradci. Tato odchylka je vyznačená druhou křivkou na časové rovnici.

Hodiny jsou zhotoveny velice vkusně a přesně. Jediné k čemu mám výhradu, je, že při použití analemu by mělo být alespoň na jedné z nich vyznačeno, ve které roční období platí který segment analemy.

Obrázek 3: Nemilkov, zámek, kat. č.: KT 136

Třetí místo patří velice hezky provedeným svislým slunečním hodinám na budově zámku v Nemilkově. Číslice hodin se značkami po půl hodině jsou vyznačené na dlouhé stuze, jejíž konce jsou bohatě a elegantně zvlněné. Dle uspořádání číslic, je patrné, že stěna, na které jsou hodiny namalované, není směřovaná k jihu.

Velkou vadou u těchto hodin je nevhodně volený ukazatel, který je nesprávně orientovaný. Možná i díky tomu působí namalované Slunce pod ním tak smutně.

Na čtvrtém místě skončily dle mého názoru velice pěkně propracované inklinální sluneční hodiny, které se nalézají na pozemku penzionu ve Staré Olešce.

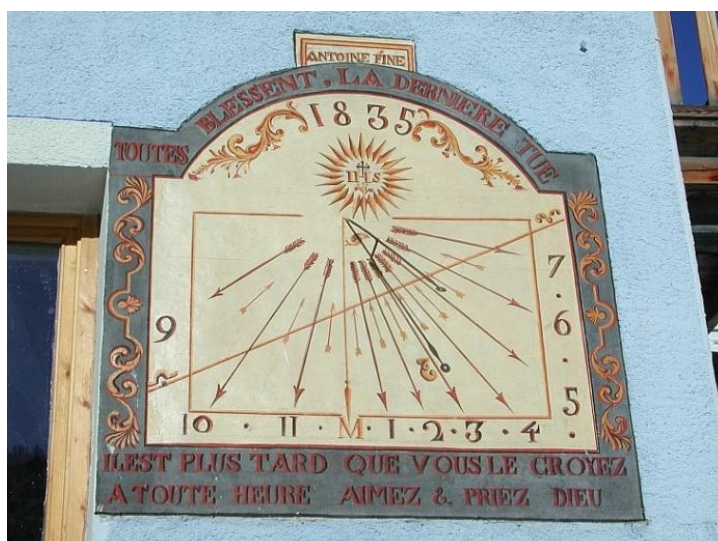
Obrázek 4: Stará Oleška 35, kat. č.: DC 51

Číselník těchto hodin je vzhledem k horizontu mírně skloněn. S takovým řešením se setkáváme velice zřídka. Takovým nakloněním číselníku se může řešit problém, když si někdo pořídí sluneční hodiny, které jsou navrženy pro jinou zeměpisnou šířku. Ale to nemusí být tento příklad. Je velkou škodou, když u takových na první pohled zajímavých a hezkých hodin nemáme k dispozici detailnější snímky.

A jak to dopadlo v zahraniční části?

Ne vždy jsou nové záznamy slunečních hodin v katalogu hodinami novými. Někdy to může trvat i dlouhé roky než se o takových hodinách dovíme.

V letech 1830 až 1880 vznikla v oblasti Hautes-Alpes a okolí téměř stovka velice pěkných slunečních hodin malovaných technikou fresky, které mají hodně společných rysů. Jejich autorem je pravděpodobně Giovanni Francesco Zarbula a tak se pro ně běžně používá termín styl Zarbula.

Obrázek 5: Saint-Véran, Les Gabelous, kat. č.: FR 05 39

A právě jedny takové sluneční hodiny se letos dostaly i do našeho katalogu. Hodiny jsou ryté a malované do vlhké omítky na stěně, která je natočena přibližně k JZ. Orientaci odpovídá pracovní rozsah od deváté hodiny ranní do sedmé hodiny obpolední. Hodinové čáry, které jsou značené

arabskými číslicemi, jsou provedené ve tvaru šípů směřujícími od středu k okraji. Čáry pro poloviny hodin jsou vyznačené kratší šípkou směřující od kraje číselníku k jeho středu. Polední čára je označená velkým písmenem M. Napříč číselníkem se táhne datová čára pro rovnodennost označená symboly Berana a Váh.

Číselník je po obvodu bohatě zdoben a doplněn textem: „Toutes blessent, la derniere tue. Il est plus tard que vous le croyez. A toute heure aimez et priez Dieu.“ Všechny rány bolí, ta poslední zabíjí. Je později, než si myslíš. Vždycky miluj a modli se k Bohu.

V horní části je vyznačen letopočet 1835 kda hodiny vznikly. K zrestaurování hodin došlo kolem roku 2000 současně s rekonstrukcí celého domu.

Obrázek 6: Cavalese, Via Bresadola 3, kat. č.: IT TN 15

Sluneční hodiny z druhého místa naší soutěže, se nacházejí v Italském městě Cavalese na stěně hotelu Grunwald.

Číselník je orámován několika bohatě zvlněnými stuhami, které slouží i jako nosiče hodinových číslic. Podle časového rozsahu VII – XII – IV se nacházejí na stěně natočené 35° východním směrem.

Hodinové čáry jsou v pásu mezi datovými čarami zvýrazněné. Na konci čar jsou puntíky.

Datové čáry jsou zde tři, pro oba slunovraty a rovnodennost. Na krajích jsou označené symboly zvěrokruhu. Jako ukazatel je použit polos.

Obrázek 7: Chorzów, planetarium, kat. č.: PL PD 4

Chorzowské planetárium prošlo velikou rekonstrukcí, která zasáhla i široké okolí zdejšího Slezského Parku. Rekonstrukcí prošly i velké horizontální sluneční hodiny v atriu planetária.

V parku ale přibýly ještě jedny sluneční hodiny a ty se nakonec umístily na třetím místě zahraniční části soutěže.

Pěšky asi 250 m od samotného planetária byly instalovány polární sluneční hodiny. Místo hodinových čar jsou na válcové ploše vyznačené analemy, pomocí kterých můžeme na hodinách odečítat přímo střední sluneční čas (SEČ). Při bližším pohledu na jednotlivé analemy je patrné, že konstruktér nechal vynést letní a zimní část analem rozdílnou čarou. Tím je zajištěno rozpoznání, kdy která část analemy je aktivní, což by mělo být uvedeno na informační tabuli u hodin.

Na válcové ploše se nachází i jedna hodinová čára, na kterou dopadá stín ukazatele v pravé poledne. Plocha číselníku je nastavená tak, aby osy jednotlivých analem a polední čáry byly rovnoběžné se zemskou osou.

Ukazatelem je malý otvor, který je vytvořen uprostřed osy válce a pomocí světelného paprsku jím projitého a na plochu válce dopadlého indikujeme čas.

Hodiny jsou značené dvěma stupnicemi. Horní stupnice udává SEČ, který je zde pojmenován jako „czas zimowy“, spodní SELČ, který je pojmenován jako „czas letni“.

Všechny snímky jsou převzaty z databáze katalogu slunečních hodin:

<https://astro.troja.mff.cuni.cz/mira/sh/sh.php>